

WATERSPORTERS EN
RIJKSWATERSTAAT
ZOEKEN OPLOSSING

VERSTRIKT IN HET FONTEINKRUID

Tekst Peter Boorsma / Foto Willem Kolvoort

Watersporters, vissers en zwemmers hebben iedere zomer veel last van fonteinkruid, een waterplant die grote delen van de Randmeren bedekt. Maaien lijkt een oplossing. Recreanten en Rijkswaterstaat worden het echter niet eens over de rekening: wie moet die betalen?

Wedstrijdzeiler Ben Banis weet gelijk waarover het gaat als het woord *fonteinkruid* valt. “Dat is een waterplant die in het voorjaar begint te groeien en dan grote velden vormt en doorgroeit tot soms zelfs boven het wateroppervlak. Het gebeurt regelmatig dat we een wedstrijd op het Gooimeer hebben moeten afgelasten of aanpassen omdat boten met hun kiel vast komen te zitten in het fonteinkruid.”

Ook zwemmers en motorboten hebben last van het fonteinkruid. De stevige stengels draaien zich vast in de schroeven van motorboten die daardoor onbestuurbaar worden. Dat levert regelmatig gevaarlijke situaties op.

SUCCESVERHAAL

Toch is de massale aanwezigheid van het fonteinkruid op de Randmeren eigenlijk een succesverhaal. Nog niet zo heel lang geleden bestond het water van de Veluwerandmeren, Eemmeer, Gooimeer, IJmeer en Markermeer uit één groene soep: door de vele voedingsstoffen in het oppervlaktewater was er sprake van een extreme algengroei en overlast van blauwalgen. Door afvalwater beter te zuiveren en zo de hoeveelheid fosfaat terug te dringen, werd het water steeds helderder en kregen waterplanten een kans. Vooral het fonteinkruid en in mindere mate aarvederkruid doen het bijzonder goed, te goed eigenlijk.

Biologen verwachten dat het fonteinkruid na verloop van tijd plaats maakt voor kranswieren, waterplanten die dicht op de bodem groeien en daardoor geen overlast geven voor zwemmers of boten. In de Veluwerandmeren heeft deze opvolging al grotendeels plaatsgevonden, maar in het Gooi- en

Eemmeer en het Markermeer groeien nog steeds iedere zomer grote delen dicht.

Rijkswaterstaat neemt als vaarwegbeheerder wel de verantwoordelijkheid bij overlast van waterplanten in de vaargeulen voor de beroepsvaart; maar die zijn zo diep dat daar geen waterplanten kunnen groeien. Maar wie neemt de verantwoordelijkheid voor de rest? De taak om ook het water voor de recreatievaart schoon te houden is “niet belegd”, zoals dat in de ambtelijke termen van Rijkswaterstaat heet.

VERANTWOORDELIJK

Gerdina Krijger is regiomanager van de Hiswa Vereniging en komt op voor de belangen van de watersportbedrijven en de jachthavens. “Als de overheid het water zo helder wil hebben, is dan diezelfde overheid niet ook verantwoordelijk voor het voorkomen van overlast door fonteinkruid? In Groningen heeft de provincie bij de Blauwe Stad wel haar verantwoordelijkheid genomen.”

In de Randmeren ligt dat niet zo simpel. Om te beginnen is dit een Natura 2000-gebied: slechts zo’n 10 procent van de 10.000 hectare mag gemaaid worden. Maar wie doet dat en wie betaalt dat? De gemeenten aan de Randmeren willen wel wat doen. Ze willen aantrekkelijk blijven voor de watersporters, die immers geld in het laatje brengen, zo’n 60 miljoen euro per jaar.

Inmiddels hebben zestien gemeenten, zich verenigd in de coöperatie Gastvrije Randmeren. “De gemeenteraden van de deelnemende gemeenten vinden het belangrijk dat de grootste belanghebbenden – de recreanten – ook hun steentje >

bijdragen”, aldus Jan van der Perk, directeur van Gastvrije Randmeren.

Maar kunnen private partijen die bijdrage organiseren? En hoe kom je tot een eerlijke lastenverdeling? De meest praktische oplossing lijkt om per ligplaats in een jachthaven een opslag te berekenen van, zeg 15 euro. Van der Perk: “Veel sporters kunnen daar wel mee leven, maar voor de belangenorganisaties is het een brug te ver. Ze zien het als een principiële kwestie.”

Krijger (Hiswa Vereniging) beaamt dat het om het principe gaat. “Onderhoud – zoals het maaien van waterplanten – zien we primair als een overheidstaak. En als we akkoord gaan met een heffing, wie garandeert ons dan dat niet het hek van de dam is nu de hoeveelheid waterplanten overal toeneemt? En booteigenaren betalen toch al allerlei belastingen?”

Uiteindelijk besloot het ministerie van Infrastructuur en Milieu in 2013 een eenmalige bijdrage beschikbaar te stellen voor een driejarige pilot publiek-private samenwerking met het doel de zelfredzaamheid en eigen verantwoordelijkheid van de recreatiesector te versterken. Hiervoor hebben Hiswa en Watersportverbond de Stichting Maaien Waterplanten Randmeren opgericht waarin de betrokken havens in het randmerengebied participeren.

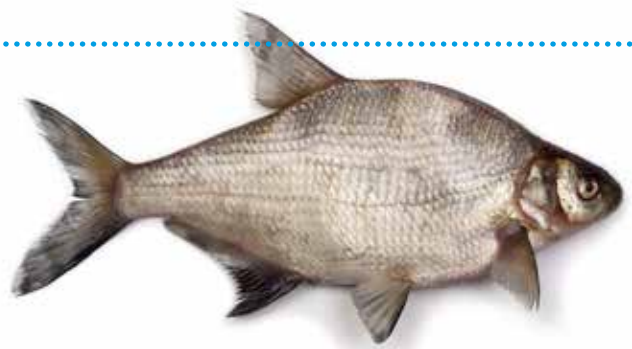
Deze stichting heeft enkele beroepsvissers ingeschakeld die hun boot hebben aangepast voor het maaien van waterplanten. Door de inzet aan boord van vrijwilligers, die assisteren bij het maaiwerk, zorgt de stichting ervoor dat bespaard wordt op de kosten van het maaien. Op deze manier kan met het beschikbare budget een grotere oppervlakte gemaaid worden en wordt zichtbaar dat samenwerken loont.

Het ministerie is zeer tevreden over hoe de pilot tot nu toe uitpakt, vertelt Nienke van Berkum, adviseur van Rijkswaterstaat. “Vergunningen voor het maaien worden op tijd aangevraagd bij de provincies en het ministerie is hoopvol dat dit een werkbare oplossing is.”

PLAATSMAKEN

De vraag is verder hoe lang fonteinkruid een probleem blijft. Want men weet niet hoe snel het plaatsmaakt voor kranswieren. Krijger (Hiswa Vereniging): “De bodem van het Veluwemeer waar de kranswier het fonteinkruid inmiddels verdringt, bestaat uit zand. We weten nog niets over wat er gaat gebeuren op de veen- en kleibodems in de andere Randmeren.”

Ook volgens Van Berkum van Rijkswaterstaat is niet exact te voorspellen wanneer en in hoeverre het fonteinkruid verdwijnt. “De Randmeren zijn veel minder beheersbaar dan een bos of een tuintje. De bodem ligt vol met zaden en het

Stockphoto

WOELENDE BRASEMS WORDEN GEMIST

Het moest wel misgaan met die fonteinkruiden, zegt Marco Kraal, medewerker van Sportvisserij Nederland en aquatisch bioloog. De beroepsvissers hebben immers op verzoek van Rijkswaterstaat vrijwel alle brasems weggevisst.

Brasems woelen de bodem om en maken daarmee het water troebel, maar het water moest juist helder worden dus moest deze vissoort weg, aldus Kraal. “Dat pakte rampzalig uit.”

Kraal noemt het voorbeeld van het Eemmeer dat sterk vervuild was met fosfaten. Door betere zuivering in de rioolwaterzuiveringen is de aanvoer van fosfaten vanuit de Eem gestopt. Een goede zaak, volgens Kraal, want zo krijgen waterplanten meer kans en dat is weer goed voor een gevarieerde visstand. “Maar het al aanwezige fosfaat is op de bodem neergeslagen, juist omdat brasems die niet meer omwoelen. De rijke bodem van het Eemmeer schept in combinatie met het heldere water een ideale situatie voor het fonteinkruid. Dit tiert welig, ook al omdat er geen brasems meer zijn om de wortels weg te vreten.”

De problemen met het fonteinkruid zijn volgens Kraal terug te voeren op een al te rigide interpretatie van de Europese Kaderrichtlijn Water door het ministerie als het gaat om de doelstelling van ‘schoon water’. “Je moet ‘schoon water’ wel zó interpreteren dat ook de gebruiker er wat aan heeft. Doe je dat niet, dan loop je het risico dat het draagvlak voor de Kaderrichtlijn afbrokkelt.”

is afhankelijk van talloze factoren zoals temperatuur, licht, vorst, en veel of weinig water wat er precies opkomt.” |

Waterschappen doen soms pogingen fonteinkruid tot bloei te brengen; het hoort immers bij een natuurlijke ontwikkeling als water minder voedselrijk wordt. Jasper van Belle (Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek) en Theo Claassen (Wetterskip Fryslân) schreven hierover een artikel voor H₂O-Online.

Het is te lezen door gebruik te maken van de QR-code of te kijken op

www.vakbladh2o.nl

